De doctrine van het FASCISME

Benito Mussolini & Giovanni Gentile

Index

De doctrine van het Fascisme **IV**

Politieke en sociale leer **VIII**

Bijlagen **XVI**

(Dit stuk, mede geschreven door Giovanni Gentile, wordt beschouwd als de meest volledige uiteenzetting van Mussolini's politieke opvattingen. Dit is de enige volledige Nederlanse vertaling, rechtstreeks overgenomen uit een officiële publicatie van de fascistische regering uit 1935, Fascism: Doctrine and Institutions, door Benito Mussolini, Ardita Publishers, Rome, bladzijden 7-42. Deze vertaling bevat alle voetnoten uit het origineel.)

nationaalsocialistische NaSoBi bibliotheek

De doctrine van het Fascisme

Zoals alle gezonde politieke opvattingen is het fascisme zowel actie als gedachte; actie waarin de leer inherent is, en leer die voortkomt uit een bepaald stelsel van historische krachten waarin zij is ingebed en van binnenuit op die krachten inwerkt (1). Het heeft daarom een vorm die samenhangt met de omstandigheden van tijd en ruimte; maar het heeft ook een ideële inhoud die het tot een uitdrukking van waarheid maakt in het hogere gebied van de geschiedenis van de gedachte (2).

Er bestaat geen mogelijkheid om een geestelijke invloed uit te oefenen in de wereld als een menselijke wil die de wil van anderen overheerst, tenzij men zowel een opvatting heeft van de vergankelijke en specifieke werkelijkheid waarop die actie moet worden uitgeoefend, als van de blijvende en universele werkelijkheid waarin het vergankelijke verblijft en zijn bestaan heeft. Om de mensen te kennen moet men de mens kennen; en om de mens te kennen moet men vertrouwd zijn met de werkelijkheid en haar wetten. Er kan geen opvatting van de staat bestaan die niet in wezen een opvatting van het leven is: filosofie of intuïtie, een stelsel van ideeën dat zich ontwikkelt binnen het raamwerk van de logica of zich concentreert in een visie of een geloof, maar altijd, althans potentieel, een organische opvatting van de wereld.

Daarom kunnen veel praktische uitingen van het fascisme, zoals de partijorganisatie, het onderwijssysteem en de discipline, alleen worden begrepen wanneer men ze beschouwt in relatie tot zijn algemene houding tegenover het leven. Een geestelijke houding (3).

Het fascisme ziet in de wereld niet alleen de oppervlakkige, materiële aspecten waarin de mens verschijnt als een individu dat op zichzelf staat, egocentrisch, onderworpen aan de natuurwet, die hem instinctief aandrijft tot een leven van egoïstisch, kortstondig genot; het ziet niet alleen het individu, maar ook de natie en het vaderland; individuen en generaties die door een morele wet met elkaar zijn verbonden, met gemeenschappelijke tradities en een missie die de levensinstincten, opgesloten in een kort kringetje van genot, onderdrukt en een hoger leven opbouwt, gegrondvest op plicht, een leven dat vrij is van de beperkingen van tijd en ruimte, waarin het individu door zelfopoffering, door het opgeven van eigenbelang, door de dood zelf, dat zuiver geestelijke bestaan kan bereiken waarin zijn waarde als mens ligt.

De opvatting is daarom een geestelijke, voortkomend uit de algemene reactie van de eeuw tegen het materialistische positivisme van de negentiende eeuw. Anti-positivistisch maar positief; noch sceptisch noch agnostisch; noch pessimistisch noch gelaten optimistisch zoals over het algemeen de leerstellingen (alle negatief) die het middelpunt van het leven buiten de mens plaatsen; terwijl de mens door de uitoefening van zijn vrije wil zijn eigen wereld kan en moet scheppen.

Het fascisme wil dat de mens actief is en zich met al zijn energie inzet voor de actie; het wil dat hij mannelijk bewust is van de moeilijkheden die hem omringen en bereid is ze onder ogen te zien. Het beschouwt het leven als een strijd waarin het de mens betaamt zich een werkelijk waardige plaats te veroveren, allereerst door zichzelf (lichamelijk, moreel, intellectueel) zodanig te vormen dat hij het instrument wordt dat voor die verovering nodig is. Wat geldt voor het individu, geldt ook voor de natie en voor de mensheid (4).

Vandaar de hoge waarde van de cultuur in al haar vormen (kunstzinnig, religieus, wetenschappelijk) (5) en het buitengewone belang van het onderwijs. Vandaar ook de wezenlijke waarde van de arbeid, waardoor de mens de natuur onderwerpt en de menselijke wereld schept (economisch, politiek, ethisch en intellectueel).

Deze positieve opvatting van het leven is duidelijk een ethische. Zij omvat het gehele veld van de werkelijkheid en ook de menselijke activiteiten die die werkelijkheid beheersen. Geen enkele handeling is vrijgesteld van moreel oordeel; geen enkele activiteit kan worden ontdaan van de waarde die een moreel doel aan alle dingen verleent. Daarom is het leven, zoals de fascist het opvat, ernstig, sober en religieus; al zijn uitingen zijn verankerd in een wereld die wordt gedragen door morele krachten en onderworpen is aan geestelijke verantwoordelijkheden. De fascist minacht een “makkelijk” leven (6).

De fascistische opvatting van het leven is een religieuze (7), waarin de mens wordt gezien in zijn immanente relatie tot een hogere wet, begiftigd met een objectieve wil die het individu overstijgt en hem verheft tot bewust lidmaatschap van een geestelijke samenleving. “Zij die in het religieuze beleid van het fascistische regime niets anders zien dan opportunistische overwegingen, beseffen niet dat het fascisme niet alleen een regeringsstelsel is, maar bovenal een denksysteem.”

In de fascistische opvatting van de geschiedenis is de mens slechts mens door het geestelijke proces waaraan hij bijdraagt als lid van de familie, de sociale groep, de natie, en in functie van de geschiedenis waaraan alle naties hun bijdrage leveren. Vandaar de grote waarde van de traditie in geschriften, in taal, in gebruiken, in de regels van het maatschappelijk leven (8). Buiten de geschiedenis is de mens een niemendal.

Het fascisme is daarom gekant tegen alle individualistische abstracties die gebaseerd zijn op het materialisme van de achttiende eeuw; en het is gekant tegen alle jacobijnse utopieën en vernieuwingen. Het gelooft niet in de mogelijkheid van “geluk” op aarde zoals dat werd opgevat in de economistische literatuur van de achttiende eeuw, en verwerpt daarom de theologische opvatting dat de menselijke familie op enig toekomstig moment een definitieve regeling van al haar moeilijkheden zal bereiken. Deze opvatting druist in tegen de ervaring, die leert dat het leven voortdurend in beweging is en in een proces van evolutie verkeert.

In de politiek streeft het fascisme naar realisme; in de praktijk wil het zich alleen bezighouden met die problemen die het spontane product zijn van historische omstandigheden en die hun eigen oplossing vinden of suggereren (9). Slechts door in het proces van de werkelijkheid te treden en bezit te nemen van de krachten die daarin werkzaam zijn, kan de mens inwerken op de mens en op de natuur (10).

Anti-individualistisch benadrukt de fascistische opvatting van het leven het belang van de staat en aanvaardt het individu slechts voor zover zijn belangen samenvallen met die van de staat, die staat voor het geweten en de universele wil van de mens als historisch wezen (11). Het is gekant tegen het klassieke liberalisme, dat ontstond als reactie tegen het absolutisme en zijn historische functie had vervuld toen de staat de uitdrukking werd van het geweten en de wil van het volk. Het liberalisme ontkende de staat in naam van het individu; het fascisme herbevestigt de rechten van de staat als uitdrukking van het werkelijke wezen van het individu (12).

En als vrijheid het kenmerk moet zijn van levende mensen en niet van abstracte poppen die zijn uitgevonden door het individualistische liberalisme, dan staat het fascisme voor vrijheid, en wel voor de enige vrijheid die de moeite waard is: de vrijheid van de staat en van het individu binnen de staat (13).

De fascistische opvatting van de staat is allesomvattend; buiten hem kunnen geen menselijke of geestelijke waarden bestaan, laat staan waarde hebben. Zo opgevat is het fascisme totalitair, en de fascistische staat – een synthese en een eenheid die alle waarden omvat – interpreteert, ontwikkelt en verhevigt het gehele leven van een volk (14). Geen individuen of groepen (politieke partijen, culturele verenigingen, economische bonden, sociale klassen) buiten de staat (15).

Het fascisme is daarom gekant tegen het socialisme, waaraan de eenheid binnen de staat (die klassen samensmelt tot één economische en ethische werkelijkheid) onbekend is, en dat in de geschiedenis niets anders ziet dan de klassenstrijd. Het fascisme is evenzeer gekant tegen het vakbondswesen als klassenwapen. Maar wanneer het binnen de baan van de staat wordt gebracht, erkent het fascisme de werkelijke noden die tot socialisme en vakbondswesen hebben geleid, en geeft het daaraan het juiste gewicht in het gilden- of corporatieve stelsel, waarin uiteenlopende belangen worden gecoördineerd en geharmoniseerd in de eenheid van de staat (16).

Naar hun verschillende belangen gegroepeerd vormen individuen klassen; zij vormen vakbonden wanneer zij worden georganiseerd naar hun verschillende economische activiteiten; maar in de eerste plaats vormen zij de staat, die geen kwestie is van aantallen, de som van de individuen die de meerderheid vormen. Het fascisme is daarom gekant tegen die vorm van democratie die een natie gelijkstelt aan de meerderheid en haar verlaagt tot het niveau van het grootste aantal (17); maar het is de zuiverste vorm van democratie wanneer de natie wordt beschouwd zoals zij behoort te worden beschouwd, vanuit het oogpunt van kwaliteit in plaats van kwantiteit, als een idee, het machtigste omdat het meest ethische, het meest coherente, het waarste, dat zich uitdrukt in een volk als het geweten en de wil van weinigen, zo niet van één, en er uiteindelijk in slaagt zich uit te drukken in het geweten en de wil van de massa, van de gehele groep die etnisch is gevormd door natuurlijke en historische omstandigheden tot een natie, die als één geweten en één wil voortschrijdt langs dezelfde lijn van ontwikkeling en geestelijke vorming (18).

Niet een ras, noch een geografisch afgebakend gebied, maar een volk dat zichzelf historisch voortzet; een menigte die wordt verenigd door een idee en doordrongen is van de wil om te leven, de wil tot macht, zelfbewustzijn, persoonlijkheid (19). Voor zover deze hogere persoonlijkheid zich belichaamt in een staat, wordt zij een natie. Niet de natie schept de staat; dat is een verouderd naturalistisch begrip dat in de negentiende eeuw een basis bood voor propaganda ten gunste van nationale regeringen. Veeleer is het de staat die de natie schept, door een volk dat zich bewust wordt van zijn morele eenheid, wilskracht en dus werkelijk leven te verlenen.

Het recht op nationale onafhankelijkheid vloeit niet voort uit een louter literaire en idealistische vorm van zelfbewustzijn; nog minder uit een min of meer passieve en onbewuste feitelijke situatie, maar uit een actieve, zelfbewuste, politieke wil die zich uit in handelen en bereid is zijn rechten te bewijzen. Het vloeit kortom voort uit het bestaan, althans in aanleg, van een staat. Inderdaad is het de staat die, als uitdrukking van een universele ethische wil, het recht op nationale onafhankelijkheid schept (20).

Een natie, zoals die zich uitdrukt in de staat, is slechts een levend, ethisch wezen voor zover zij vooruitstrevend is. Onactiviteit is dood. Daarom is de staat niet alleen Autoriteit die regeert en aan individuele willen juridische vorm en geestelijke waarde verleent, maar ook Macht die zijn wil doet gelden

en respect afdwingt buiten zijn eigen grenzen, en aldus praktisch bewijs levert van het universele karakter van de beslissingen die nodig zijn voor zijn ontwikkeling. Dit impliceert organisatie en expansie, potentieel zo niet actueel. Zo stelt de staat zich gelijk aan de wil van de mens, wiens ontwikkeling niet kan worden tegengehouden door obstakels en die, door zichzelf tot uitdrukking te brengen, zijn oneindigheid bewijst (21).

De fascistische staat, als een hogere en machtiger uitdrukking van persoonlijkheid, is een kracht, maar een geestelijke kracht. Hij omvat alle uitingen van het morele en intellectuele leven van de mens. Zijn functies kunnen daarom niet worden beperkt tot die van het handhaven van de orde en het bewaren van de vrede, zoals de liberale leer stelde. Hij is geen louter mechanisch apparaat om de sfeer af te bakenen waarin het individu naar behoren zijn vermeende rechten kan uitoefenen. De fascistische staat is een innerlijk aanvaarde norm en gedragsregel, een discipline van de gehele persoon; hij doordringt de wil evenzeer als het intellect. Hij staat voor een beginsel dat het centrale motief wordt van de mens als lid van de beschaafde samenleving, dat diep doordringt in zijn persoonlijkheid; hij woont in het hart van de man van de daad en van de denker, van de kunstenaar en van de wetenschapper: ziel van de ziel (22).

Het fascisme is kortom niet alleen wetgever en stichter van instellingen, maar ook opvoeder en bevorderaar van het geestelijke leven. Het streeft ernaar niet alleen de vormen van het leven te hervormen, maar ook hun inhoud – de mens, zijn karakter en zijn geloof. Om dit doel te bereiken oefent het discipline uit en maakt het gebruik van gezag, treedt het binnen in de ziel en regeert het met onbetwist gezag. Daarom heeft het als embleem de roeden van de lictor gekozen, het symbool van eenheid, kracht en gerechtigheid.

Politieke en sociale leer

Toen ik in het nu verre maart van 1919 via de kolommen van het *Popolo d'Italia* de overlevende interventionisten die hadden ingegrepen en mij hadden gevolgd sinds de oprichting van de Fasci van revolutionaire actie in januari 1915, bijeenriep in Milaan, had ik geen specifiek doctrinair programma voor ogen. De enige leer waarvan ik praktische ervaring had, was die van het socialisme, van 1903-1904 tot de winter van 1914 – bijna een decennium. Mijn ervaring was die van zowel volgeling als leider – maar het was geen doctrinaire ervaring. Mijn leer in die periode was de leer van de actie.

Een uniforme, algemeen aanvaarde leer van het socialisme bestond niet meer sinds 1905, toen in Duitsland de revisionistische beweging onder leiding van Bernstein ontstond, waarop in het heen-en-weer van stromingen een linkse revolutionaire beweging werd gevormd die in Italië nooit het terrein van de frases verliet, terwijl zij in het geval van het Russische socialisme de prelude werd tot het bolsjewisme. Reformisme, revolutionarisme, centrism – de echo van die terminologie is dood, terwijl men in de grote rivier van het fascisme stromingen kan herkennen die hun oorsprong vonden bij Sorel, Péguy, Lagardelle van de Mouvement Socialiste, en bij de schare Italiaanse syndicalisten die van 1904 tot 1914 een nieuwe klank brachten in het Italiaanse socialistische milieu – dat voordien was verzwakt en verdoofd door het samengaan met de partij van Giolitti – een klank die weerklonk in Olivetti's *Pagine Libere*, Orano's *Lupa* en Enrico Leone's *Divenire Sociale*.

Toen de oorlog in 1919 eindigde, was het socialisme als leer al dood; het bestond nog slechts als wrok, vooral in Italië, waar zijn enige kans lag in het aanzetten tot represailles tegen degenen die de oorlog hadden gewild en die ervoor moesten boeten. Het *Popolo d'Italia* noemde zichzelf in zijn ondertitel het dagelijkse orgaan van strijders en producenten. Het woord "producent" was al de uitdrukking van een geestelijke stroming.

Het fascisme was niet het kind van een leer die vooraf aan een bureau was opgesteld; het was geboren uit de behoefte aan actie, en was actie; het was geen partij maar, in de eerste twee jaren, een antipartij en een beweging. De naam die ik aan de organisatie gaf, bepaalde haar karakter.

Toch zal iemand die de nu verkreukelde bladen van die dagen herleest, waarin verslag wordt gedaan van de bijeenkomst waarop de Italiaanse Fasci di combattimento werden opgericht, geen leer vinden, maar een reeks aanwijzingen, voorspellingen, hints die, bevrijd van de onvermijdelijke bedding van de omstandigheden, zich in enkele jaren zouden ontwikkelen tot een reeks doctrinaire posities die het fascisme het recht geven te worden beschouwd als een politieke leer die verschilt van alle andere, verleden of heden.

"Als de bourgeoisie – zo zei ik toen – denkt dat zij in ons haar bliksemafleiders heeft gevonden, vergist zij zich. Wij moeten naar het volk toegaan… Wij wensen dat de werkende klassen zich wennen aan de verantwoordelijkheden van het bestuur, zodat zij beseffen dat het geen eenvoudige zaak is om een onderneming te leiden… Wij zullen zowel het technische als het geestelijke achterhoedegevecht bestrijden… Nu de opvolging van het regime openstaat, mogen wij niet lafhartig zijn. Wij moeten voorwaarts stormen; als het huidige regime moet worden vervangen, moeten wij zijn plaats innemen. Het recht van opvolging is aan ons, want wij hebben het land aangespoord om de oorlog in te gaan en hebben het naar de overwinning geleid… De bestaande vormen van politieke vertegenwoordiging kunnen ons niet

bevredigen; wij willen een directe vertegenwoordiging van de verschillende belangen… Men kan tegenwerpen dat dit programma een terugkeer naar de gilden (corporazioni) inhoudt. Laat maar! Ik hoop daarom dat deze vergadering de economische eisen zal aanvaarden die worden voorgedragen door het nationale syndicalisme…”

Is het niet merkwaardig dat vanaf de allereerste dag, op het Piazza San Sepolcro, het woord “gilde” (corporazione) werd uitgesproken, een woord dat, naarmate de Revolutie zich ontwikkelde, een van de grondleggende wetgevende en sociale scheppingen van het regime zou uitdrukken?

De jaren die voorafgingen aan de Mars op Rome omvatten een periode waarin de noodzaak van actie uitstel en zorgvuldige doctrinaire uitwerkingen verbood. Er werd gevochten in de steden en dorpen. Er waren discussies, maar… er was iets heiligers en belangrijkers… de dood… Fascisten wisten hoe te sterven. Een volledig uitgewerkte leer, verdeeld in hoofdstukken en paragrafen met aantekeningen, mocht dan ontbreken, maar zij werd vervangen door iets veel beslissenders – door een geloof.

Toch zal iemand die met behulp van boeken, artikelen, resoluties van congressen, grote en kleine redevoeringen de herinnering aan die dagen wil doen herleven, mits hij weet te zoeken en te selecteren, ontdekken dat de doctrinaire grondslagen werden gelegd terwijl de strijd nog woedde. Inderdaad, het was in die jaren dat het fascistische denken zich bewapende, zich verfijnde en met zijn organisatie vooruitging. De problemen van het individu en de staat, de problemen van gezag en vrijheid, politieke, sociale en vooral nationale problemen werden besproken; de strijd tegen liberale, democratische, socialistische, vrijmetselaarsleerstellingen en tegen die van de Partito Popolare werd gevoerd tegelijk met de strafexpedities.

Niettemin werd het ontbreken van een formeel stelsel door oneerlijke tegenstanders gebruikt als argument om te verkondigen dat het fascisme niet in staat was een leer uit te werken, juist op het moment dat die leer – hoe tumultueus ook – werd geformuleerd: eerst, zoals bij alle nieuwe ideeën het geval is, in de gedaante van gewelddadige dogmatische ontkenningen; vervolgens in de meer positieve gedaante van constructieve theorieën, die later, in 1926, 1927 en 1928, werden opgenomen in de wetten en instellingen van het regime.

Het fascisme is nu duidelijk gedefinieerd, niet alleen als regime maar ook als leer. Dat betekent dat het fascisme, door zijn kritische vermogens op zichzelf en op anderen uit te oefenen, vanuit zijn eigen bijzondere standpunt alle problemen heeft bestudeerd en naar zijn eigen maatstaven heeft beoordeeld die de materiële en intellectuele belangen betreffen die thans zulke ernstige onrust veroorzaken onder de volkeren van de wereld, en dat het bereid is die problemen met eigen beleidsmaatregelen aan te pakken.

Allereerst, wat de toekomstige ontwikkeling van de mensheid betreft, en geheel los van alle actuele politieke overwegingen. Het fascisme gelooft over het algemeen niet in de mogelijkheid of het nut van een eeuwige vrede. Het verwerpt daarom het pacifisme als een mantel voor laffe, gelaten afstandname, in tegenstelling tot zelfopoffering. Alleen de oorlog brengt alle menselijke energieën tot hun maximale spanning en bezegelt met adel die volkeren die de moed hebben hem onder ogen te zien. Alle andere beproevingen zijn surrogaat die de mens nooit tegenover zichzelf plaatsen voor de keuze tussen leven of dood. Daarom zijn alle leerstellingen die vrede tegen elke prijs voorstaan onverenigbaar met het fascisme.

Evenzeer vreemd aan de geest van het fascisme, ook al worden ze als nuttig aanvaard in bepaalde politieke situaties, zijn alle internationalistische of Volkenbond-superstructuren die, zoals de geschiedenis leert, ineenstorten zodra het hart van de naties diep wordt geroerd door sentimentele, idealistische of praktische overwegingen.

Het fascisme draagt deze anti-pacifistische houding over op het leven van het individu. “Het kan me geen moer schelen” (*me ne frego*) – het trotse motto van de gevechtseenheden, door een gewonde man op zijn verbanden gekrabbeld – is niet alleen een daad van filosofisch stoïcisme, het vat een leer samen die niet louter politiek is: het is het bewijs van een vechtlustige geest die alle risico’s aanvaardt. Het betekent een nieuwe stijl van het Italiaanse leven. De fascist aanvaardt en bemint het leven; hij verwerpt en veracht zelfmoord als laf. Het leven zoals hij het begrijpt betekent plicht, verheffing, verovering; het leven moet verheven en vol zijn, het moet worden geleefd voor zichzelf maar bovenal voor anderen, zowel dichtbij als veraf, heden en toekomst.

Het bevolkingsbeleid van het regime is het gevolg van deze uitgangspunten. De fascist bemint zijn naaste, maar het woord “naaste” staat niet voor een vaag en ongrijpbaar begrip. Liefde voor de naaste sluit de noodzakelijke opvoedkundige strengheid niet uit; nog minder sluit zij differentiatie en rang uit. Het fascisme wil niets weten van universele omhelzingen; als lid van de volkerengemeenschap kijkt het andere volkeren recht in de ogen; het is waakzaam en op zijn hoede; het volgt de anderen in al hun uitingen en let op elke verandering in hun belangen; en het laat zich niet misleiden door veranderlijke en bedrieglijke schijn.

Een dergelijke opvatting van het leven maakt het fascisme tot de resolute ontkenning van de leer die ten grondslag ligt aan het zogenoemde wetenschappelijke en marxistische socialisme, de leer van het historisch materialisme die de geschiedenis van de mensheid zou verklaren in termen van de klassenstrijd en van veranderingen in de productieprocessen en -middelen, met uitsluiting van al het overige. Dat de wisselvalligheden van het economische leven – ontdekkingen van grondstoffen, nieuwe technische procédés en wetenschappelijke uitvindingen – hun belang hebben, ontkent niemand; maar dat zij voldoende zouden zijn om de menselijke geschiedenis te verklaren met uitsluiting van andere factoren, is absurd.

Het fascisme gelooft nu en altijd in heiligheid en heldendom, dat wil zeggen in daden waarin geen enkel economisch motief – verre of onmiddellijke – werkzaam is. Nadat het het historisch materialisme heeft ontkend, dat de mensen ziet als louter marionetten op het oppervlak van de geschiedenis, die verschijnen en verdwijnen op de top van de golven terwijl in de diepte de werkelijke sturende krachten bewegen en werken, ontkent het fascisme ook het onveranderlijke en onherstelbare karakter van de klassenstrijd die het natuurlijke gevolg is van deze economische opvatting van de geschiedenis; bovenal ontkent het dat de klassenstrijd de overheersende factor is in maatschappelijke transformaties.

Nadat het aldus het socialisme op de twee hoofdpunten van zijn leer heeft getroffen, blijft er van het socialisme niets over dan de sentimentele aspiratie – zo oud als de mensheid zelf – naar maatschappelijke verhoudingen waarin het lijden en de smarten van de nederigen zullen worden verlicht. Maar ook hier verwerpt het fascisme de economische interpretatie van het geluk als iets dat socialistisch, bijna automatisch, op een bepaald stadium van de economische ontwikkeling kan worden verkregen, wanneer allen een maximum aan materieel comfort verzekerd zullen zijn. Het fascisme ontkent de materialistische opvatting van geluk als een mogelijkheid en laat die over aan de economen van het midden van de

achttiende eeuw. Dit betekent dat het fascisme de vergelijking welzijn = geluk ontkent, die de mensen reduceert tot louter dieren die tevreden zijn wanneer zij kunnen eten en vetmesten, en hen aldus terugbrengt tot een zuiver vegetatief bestaan.

Na het socialisme richt het fascisme zijn geschut op het gehele blok van democratische ideologieën en verwerpt zowel hun uitgangspunten als hun praktische toepassingen en middelen. Het fascisme ontkent dat aantallen als zodanig de bepalende factor kunnen zijn in de menselijke samenleving; het ontkent het recht van aantallen om te regeren door middel van periodieke raadplegingen; het bevestigt de onherstelbare, vruchtbare en weldadige ongelijkheid van de mensen die niet kunnen worden gelijkgeschakeld door enig mechanisch en uiterlijk middel als het algemeen kiesrecht.

Democratische regimes kunnen worden beschreven als die regimes waaronder het volk van tijd tot tijd in de waan wordt gebracht dat het de soevereiniteit uitoefent, terwijl de werkelijke soevereiniteit al die tijd berust bij en wordt uitgeoefend door andere, soms onverantwoordelijke en geheime krachten. Democratie is een koningloos regime dat wordt geteisterd door vele koningen die soms exclusiever, tirannicker en destructiever zijn dan één, zelfs als hij een tiran is.

Dit verklaart waarom het fascisme – hoewel het om contingente redenen vóór 1922 republikeins van aard was – die stelling vóór de Mars op Rome liet varen, overtuigd dat de regeringsvorm niet langer een kwestie van overwegend belang is, en omdat de studie van vroegere en hedendaagse monarchieën en republieken laat zien dat noch de monarchie noch de republiek *sub specie aeternitatis* kan worden beoordeeld, maar dat elk een regeringsvorm is die de politieke evolutie, de geschiedenis, de tradities en de psychologie van een bepaald land tot uitdrukking brengt.

Het fascisme is ontgroeid aan het dilemma monarchie versus republiek, waarover democratische regimes te lang hebben getreuzeld, waarbij zij alle tekortkomingen toeschreven aan de eerste en de tweede prezen als een regime van volmaaktheid, terwijl de ervaring leert dat sommige republieken inherent reactionair en absolutistisch zijn, terwijl sommige monarchieën de meest gedurfde politieke en sociale experimenten aanvaarden.

In een van zijn filosofische *Méditations* merkt Renan – die voor-fascistische intuïties had – op: “Rede en wetenschap zijn producten van de mensheid, maar het is een hersenschim om de rede rechtstreeks voor het volk en via het volk te zoeken. Het is niet essentieel voor het bestaan van de rede dat iedereen ermee vertrouwd is; en zelfs als iedereen ermee zou moeten worden ingewijd, zou dit niet via de democratie kunnen worden bereikt, die ertoe voorbestemd lijkt alle moeizame vormen van cultuur en alle hoogste vormen van kennis te doen uitsterven. Het axioma dat de samenleving alleen bestaat voor het welzijn en de vrijheid van de individuen waaruit zij is samengesteld, lijkt niet in overeenstemming met de plannen van de natuur, die alleen om de soort geeft en bereid lijkt het individu op te offeren. Het is zeer te vrezen dat het laatste woord van de democratie, zo opgevat (en laat ik er haastig aan toevoegen dat zij vatbaar is voor een andere interpretatie), een vorm van samenleving zou zijn waarin een gedegenereerde massa geen andere gedachte zou hebben dan het genieten van de onedele genoegens van het vulgaire.”

Door de democratie te verwerpen verwerpt het fascisme de absurde conventionele leugen van de politieke gelijkheidsdrang, de gewoonte van collectieve onverantwoordelijkheid, de mythe van het geluk en de onbeperkte vooruitgang. Maar als democratie wordt opgevat als een regime waarin de massa’s niet naar de marge van de staat worden teruggedrongen, dan heeft de schrijver van deze bladzijden het fascisme reeds gedefinieerd als een georganiseerde, gecentraliseerde, autoritaire democratie.

Het fascisme is definitief en absoluut gekant tegen de leerstellingen van het liberalisme, zowel op politiek als op economisch gebied. Het belang van het liberalisme in de negentiende eeuw mag niet worden overdreven voor hedendaagse polemische doeleinden, noch mogen wij van een van de vele leerstellingen die in die eeuw bloeiden een godsdienst voor de mensheid maken voor het heden en voor alle toekomstige tijden. Het liberalisme heeft eigenlijk slechts vijftien jaar echt gebloeid. Het ontstond in 1830 als reactie tegen de Heilige Alliantie die Europa probeerde terug te dringen tot vóór 1789; het bereikte zijn hoogtepunt in 1848, toen zelfs Pius IX liberaal was. Zijn verval begon onmiddellijk na dat jaar. Als 1848 een jaar van licht en poëzie was, was 1849 een jaar van duisternis en tragedie. De Romeinse Republiek werd gedood door een zusterrepubliek, die van Frankrijk. In datzelfde jaar lanceerde Marx in zijn beroemde *Communistisch Manifest* het evangelie van het socialisme. In 1851 pleegde Napoleon III zijn onliberale staatsgreep en regeerde over Frankrijk tot 1870, toen hij werd verdreven door een volksopstand na een van de zwaarste militaire nederlagen uit de geschiedenis. De overwinnaar was Bismarck, die nooit wist waar het liberalisme en zijn profeten zich bevonden.

Het is veelzeggend dat gedurende de gehele negentiende eeuw de godsdienst van het liberalisme volkomen onbekend was bij een zo hoog geciviliseerd volk als de Duitsers, op één tussenspel na dat is beschreven als het “ridicule parlement van Frankfurt”, dat slechts één seizoen duurde. Duitsland bereikte zijn nationale eenheid buiten het liberalisme en in opposition tot het liberalisme, een leer die vreemd lijkt aan het Duitse temperament, dat in wezen monarchaal is, terwijl het liberalisme de historische en logische wachtkamer is van de anarchie. De drie stadia in de totstandkoming van de Duitse eenheid waren de drie oorlogen van 1864, 1866 en 1870, geleid door zulke “liberalen” als Moltke en Bismarck. En bij de opbouw van de Italiaanse eenheid speelde het liberalisme een zeer ondergeschikte rol vergeleken met de bijdrage van Mazzini en Garibaldi, die geen liberalen waren. Zonder de tussenkomst van de onliberale Napoleon III zouden wij Lombardije niet hebben gehad, en zonder die van de onliberale Bismarck bij Sadowa en bij Sedan zouden wij zeer waarschijnlijk Venetië in 1866 niet hebben gehad en in 1870 Rome niet zijn binnengetrokken.

De jaren van 1870 tot 1915 omvatten een periode die, zelfs in de ogen van de hogepriesters van het nieuwe geloof, de schemering van hun godsdienst markeerde, aangevallen door decadentisme in de literatuur en door activisme in de praktijk. Activisme: dat wil zeggen nationalisme, futurisme, fascisme. De liberale eeuw, nadat zij talloze Gordiaanse knopen had opgestapeld, probeerde die met het zwaard van de wereldoorlog door te hakken. Nooit heeft enige godsdienst zo’n wrede offer gevraagd. Dorstten de goden van het liberalisme naar bloed?

Nu staat het liberalisme op het punt de deuren van zijn tempels te sluiten, verlaten door de volkeren die voelen dat het agnosticisme dat het beleed op economisch gebied en het indifferentisme dat het op politiek en moreel gebied heeft getoond, de wereld in de toekomst tot de ondergang zouden leiden zoals zij dat in het verleden hebben gedaan. Dit verklaart waarom alle politieke experimenten van onze tijd anti-liberaal zijn, en het is uiterst belachelijk om hen daarom buiten de geschiedenis te plaatsen, alsof de geschiedenis een reservaat is dat is gereserveerd voor het liberalisme en zijn aanhangers; alsof het liberalisme het laatste woord van de beschaving zou zijn waarbuiten niemand kan treden.

De fascistische ontkenning van socialisme, democratie en liberalisme mag echter niet worden uitgelegd als een verlangen om de wereld terug te dringen naar posities van vóór 1789, een jaar dat gewoonlijk wordt aangeduid als dat waarin de demo-liberale eeuw begon. De geschiedenis gaat niet achteruit. De fascistische leer heeft De Maistre niet tot profeet genomen. Monarchaal absolutisme behoort tot het

verleden, evenals kerkverering. Dood en voorbij zijn de feodale voorrechten en de verdeling van de samenleving in gesloten, ondoordringbare kasten. Ook heeft de fascistische opvatting van gezag niets gemeen met die van een politiestaat.

Een partij die een natie "totalitair" regeert, is een nieuw verschijnsel in de geschiedenis. Er zijn geen aanknopingspunten of vergelijkingsmogelijkheden. Uit de puinhopen van liberale, socialistische en democratische leerstellingen haalt het fascisme die elementen naar voren die nog vitaal zijn. Het behoudt wat kan worden beschreven als "de verworven feiten" van de geschiedenis; het verwerpt al het overige. Dat wil zeggen, het verwerpt het idee van een leer die geschikt is voor alle tijden en voor alle volkeren.

Toegegeven dat de negentiende eeuw de eeuw was van socialisme, liberalisme en democratie, betekent dat niet dat de twintigste eeuw ook de eeuw van socialisme, liberalisme en democratie moet zijn. Politieke leerstellingen gaan voorbij; naties blijven. Wij zijn vrij te geloven dat dit de eeuw van het gezag is, een eeuw die neigt naar "rechts", een fascistische eeuw. Als de negentiende eeuw de eeuw van het individu was (liberalisme impliceert individualisme), dan zijn wij vrij te geloven dat dit de "collectieve" eeuw is, en dus de eeuw van de staat.

Het is volkomen logisch dat een nieuwe leer gebruikmaakt van de nog vitale elementen van andere leerstellingen. Geen enkele leer is ooit helemaal nieuw, helder en ongehoord geboren. Geen enkele leer kan zich absolute originaliteit aanmeten. Zij is altijd, althans historisch, verbonden met die welke haar voorafgingen en die welke haar zullen volgen. Zo sluit het wetenschappelijke socialisme van Marx aan bij het utopische socialisme van de Fouriers, de Owens en de Saint-Simons; zo vindt het liberalisme van de negentiende eeuw zijn oorsprong in de verlichtingsbeweging van de achttiende eeuw, en de democratische leerstellingen in die van de encyclopedisten.

Alle leerstellingen streven ernaar de activiteiten van de mensen te richten op een bepaald doel; maar die activiteiten reageren op hun beurt op de leer, wijzigen haar en passen haar aan aan nieuwe behoeften, of overtreffen haar. Een leer moet daarom een vitale daad zijn en geen verbale vertoning. Vandaar het pragmatische element in het fascisme, zijn wil tot macht, zijn wil om te leven, zijn houding tegenover geweld en zijn waarde.

De hoeksteen van de fascistische leer is zijn opvatting van de staat, van zijn wezen, zijn functies en zijn doelen. Voor het fascisme is de staat absoluut, individuen en groepen relatief. Individuen en groepen zijn toelaatbaar voor zover zij binnen de staat vallen. In plaats van het spel te leiden en de materiële en morele vooruitgang van de gemeenschap te sturen, beperkt de liberale staat zijn activiteiten tot het vastleggen van resultaten. De fascistische staat is klaarwakker en heeft een eigen wil. Om die reden kan hij "ethisch" worden genoemd.

Bij de eerste vijfjaarlijkse vergadering van het regime, in 1929, zei ik: "De fascistische staat is geen nachtwaker die alleen bezorgd is om de persoonlijke veiligheid van de burgers; hij is ook niet uitsluitend georganiseerd om een zekere mate van materiële welvaart en betrekkelijk vreedzame levensomstandigheden te waarborgen – een raad van bestuur zou evenveel kunnen doen. Hij is evenmin uitsluitend politiek, los van de praktische werkelijkheid en afzijdig van de veelsoortige activiteiten van de burgers en de natie. De staat, zoals die door het fascisme wordt opgevat en verwezenlijkt, is een geestelijk en ethisch wezen dat de politieke, juridische en economische organisatie van de natie verzekert, een organisatie die in haar oorsprong en groei een uiting is van de geest. De staat waarborgt de interne en externe veiligheid van het land, maar hij beschermt en draagt ook de geest van het volk over, die door de

eeuwen heen is uitgewerkt in zijn taal, zijn gebruiken, zijn geloof. De staat is niet alleen het heden; hij is ook het verleden en bovenal de toekomst. Boven het korte tijdsbestek van het individuele leven uitgaande, staat de staat voor het immanente geweten van de natie. De vormen waarin hij zich uitdrukt veranderen, maar de behoefte eraan blijft. De staat voedt de burgers op tot burgerschap, maakt hen bewust van hun missie, spoort hen aan tot eenheid; zijn rechtvaardigheid harmoniseert hun uiteenlopende belangen; hij draagt de veroveringen van de geest op het gebied van wetenschap, kunst, recht en menselijke solidariteit over aan toekomstige generaties; hij leidt de mensen op van het primitieve stamleven naar die hoogste uiting van menselijke macht: het keizerlijk bestuur. De staat draagt aan toekomstige generaties de herinnering over van hen die hun leven hebben gegeven om zijn veiligheid te verzekeren of om zijn wetten te gehoorzamen; hij stelt als voorbeelden en bewaart voor toekomstige eeuwen de namen van de aanvoerders die zijn grondgebied hebben uitgebreid en van de genieën die het beroemd hebben gemaakt. Telkens wanneer het respect voor de staat afneemt en de desintegrerende en centrifugale neigingen van individuen en groepen de overhand krijgen, gaan naties een periode van verval tegemoet.”

Sinds 1929 hebben de economische en politieke ontwikkelingen overal deze waarheden onderstreept. Het belang van de staat groeit snel. De zogenoemde crisis kan alleen worden opgelost door staatsoptreden en binnen de baan van de staat. Waar zijn de schimmen van de Jules Simons die in de vroege dagen van het liberalisme verkondigden dat “de staat ernaar moet streven zichzelf overbodig te maken en zich gereed te maken om zijn ontslag in te dienen”? Of van de MacCullochs die in de tweede helft van de vorige eeuw aandrongen dat de staat moest ophouden te veel te regeren? En wat te zeggen van de Engelsman Bentham die meende dat de industrie van de regering alleen vroeg om met rust te worden gelaten, en van de Duitser Humboldt die van mening was dat de beste regering een luie regering was? Wat zouden zij nu zeggen van de onophoudelijke, onvermijdelijke en dringend gevraagde interventies van de regering in het bedrijfsleven?

Het is waar dat de tweede generatie economen op dit punt minder onbuigzaam was dan de eerste, en dat zelfs Adam Smith de deur op een kier liet – hoe voorzichtig ook – voor overheidsingrijpen in het bedrijfsleven. Als liberalisme individualisme betekent, betekent fascisme regering. De fascistische staat is echter een unieke en oorspronkelijke schepping. Hij is niet reactionair maar revolutionair, want hij anticipeert op de oplossing van bepaalde universele problemen die elders zijn gerezen: op politiek gebied door de versplintering van partijen, de usurpation van macht door parlementen, de onverantwoordelijkheid van assemblees; op economisch gebied door de steeds talrijkere en belangrijkere functies die worden vervuld door vakbonden en bedrijfsorganisaties met hun geschillen en akkoorden, die zowel kapitaal als arbeid raken; op ethisch gebied door de gevoelde behoefte aan orde, discipline en gehoorzaamheid aan de morele geboden van het vaderland.

Het fascisme wenst dat de staat sterk en organisch is, gebaseerd op brede fundamenten van volksondersteuning. De fascistische staat eist gezag op op economisch gebied evenzeer als op andere gebieden; hij laat zijn actie voelen in de lengte en breedte van het land door middel van zijn corporatieve, sociale en educatieve instellingen, en alle politieke, economische en geestelijke krachten van de natie, georganiseerd in hun respectieve verenigingen, circuleren binnen de staat.

Een staat die is gebaseerd op miljoenen individuen die zijn gezag erkennen, zijn werking voelen en bereid zijn zijn doelen te dienen, is niet de tirannieke staat van een middeleeuwse heer. Hij heeft niets gemeen met de despotische staten die bestonden vóór of na 1789. Verre van het individu te verpletteren,

vermenigvuldigt de fascistische staat zijn energieën, zoals een soldaat in een regiment niet wordt verkleind maar vermenigvuldigd door het aantal van zijn medestrijders. De fascistische staat organiseert de natie, maar laat het individu voldoende bewegingsruimte. Hij heeft nutteloze of schadelijke vrijheden ingeperkt terwijl hij de wezenlijke vrijheden heeft behouden. In zulke zaken kan het individu niet de rechter zijn, maar alleen de staat.

De fascistische staat is niet onverschillig tegenover religieuze verschijnselen in het algemeen, noch neemt hij een houding van onverschilligheid aan tegenover de rooms-katholieke godsdienst, de bijzondere, positieve godsdienst van de Italianen. De staat heeft geen theologie, maar wel een morele code. De fascistische staat ziet in de godsdienst een van de diepste geestelijke uitingen en om die reden respecteert hij de godsdienst niet alleen, maar verdedigt en beschermt hij haar. De fascistische staat probeert niet, zoals Robespierre op het hoogtepunt van de revolutionaire delirium van de Conventie, een eigen "god" in te stellen; noch probeert hij vergeefs, zoals het bolsjewisme, God uit de ziel van de mens te wissen. Het fascisme respecteert de God van asceten, heiligen en helden, en het respecteert ook God zoals die wordt opgevat door het naïeve en primitieve hart van het volk, de God tot wie hun gebeden opstijgen.

De fascistische staat drukt de wil uit om macht uit te oefenen en te bevelen. Hier belichaamt de Romeinse traditie zich in een opvatting van kracht. Keizerlijke macht, zoals die door de fascistische leer wordt begrepen, is niet alleen territoriaal, militair of commercieel; zij is ook geestelijk en ethisch. Een keizerlijk volk, dat wil zeggen een volk dat direct of indirect anderen leidt, kan bestaan zonder de noodzaak om ook maar één vierkante meter grondgebied te veroveren. Het fascisme ziet in de imperialistische geest – dat wil zeggen in de neiging van naties om zich uit te breiden – een uiting van hun vitaliteit. In de tegengestelde neiging, die hun belangen zou beperken tot het eigen land, ziet het een symptoom van verval. Volkeren die opkomen of herrijzen zijn imperialistisch; afstand doen is kenmerkend voor stervende volkeren.

De fascistische leer is de leer die het best past bij de neigingen en gevoelens van een volk dat, zoals het Italiaanse, na eeuwen van vreemde dienstbaarheid braak te hebben gelegen, zich nu opnieuw in de wereld doet gelden. Maar imperialisme impliceert discipline, coördinatie van inspanningen, een diep gevoel van plicht en een geest van zelfopoffering. Dit verklaart veel aspecten van de praktische activiteit van het regime en de richting die vele krachten van de staat hebben genomen, alsook de strengheid die moet worden betracht tegenover hen die zich tegen deze spontane en onvermijdelijke beweging van het Italië van de twintigste eeuw zouden verzetten door verouderde ideologieën van de negentiende eeuw te propageren – ideologieën die overal worden verworpen waar grote experimenten op politiek en sociaal gebied worden gewaagd.

Nooit eerder hebben de volkeren zo naar gezag, leiding en orde gesmacht als nu. Als elk tijdperk zijn leer heeft, dan wijzen talloze symptomen erop dat de leer van ons tijdperk de fascistische is. Dat zij vitaal is, blijkt uit het feit dat zij een geloof heeft gewekt; dat dit geloof zielen heeft veroverd, blijkt uit het feit dat het fascisme kan wijzen op zijn gevallen helden en zijn martelaren. Het fascisme heeft nu over de hele wereld die universaliteit verworven die toebehoort aan alle leerstellingen die, door zichzelf tot uitdrukking te brengen, een moment vertegenwoordigen in de geschiedenis van de menselijke gedachte.

Bijlagen

1. Filosofische opvatting (1) Als het fascisme niet wil sterven of, erger nog, zelfmoord plegen, moet het zich nu van een leer voorzien. Toch zal en mag deze geen kleed van Nessus zijn dat ons voor eeuwig aankleeft, want morgen is iets geheimzinnigs en onvoorziens. Deze leer zal een norm zijn om politieke en individuele actie in ons dagelijks leven te leiden. Ik, die deze leer heb gedicteerd, ben de eerste die beseft dat de bescheiden tafelen van onze wetten en ons programma – de theoretische en praktische leiding van het fascisme – moeten worden herzien, gecorrigeerd, uitgebreid en ontwikkeld, omdat zij reeds op onderdelen schade hebben geleden door de tand des tijds. Ik geloof dat de essentie en de grondbeginselen van de leer nog steeds te vinden zijn in de postulaten die gedurende twee jaar als een oproep tot de wapenen hebben gediend voor de rekruten van het Italiaanse fascisme. Toch moeten wij, uitgaande van die eerste fundamentele aannames, ons programma naar een ruimer veld voeren. Alle Italiaanse fascisten moeten aan deze taak meewerken, een taak van vitaal belang voor het fascisme, en vooral zij die behoren tot streken waar met en zonder overeenstemming een vreedzame co-existentie is bereikt tussen twee antagonistische bewegingen. Het woord dat ik ga gebruiken is groot, maar inderdaad wens ik dat gedurende de twee maanden die nog moeten verstrijken voordat onze Nationale Vergadering bijeenkomt, de filosofie van het fascisme kan worden geschapen. Milaan draagt hieraan reeds bij met de eerste fascistische school voor propaganda.

Het gaat niet alleen om het verzamelen van elementen voor een programma, om als stevige basis te dienen voor de oprichting van een partij die onvermijdelijk uit de fascistische beweging moet voortkomen; het gaat er ook om het dwaze verhaal te ontkennen dat het fascisme louter uit gewelddadige mannen zou bestaan. In feite bevinden zich onder de fascisten vele mannen die behoren tot de rusteloze maar meditatieve klasse. De nieuwe koers van de fascistische activiteit zal de vechtlust die kenmerkend is voor het fascisme geenszins verminderen. Het voorzien van de geest van leerstellingen en geloofsbelijdenissen betekent niet dat men zich ontwapent, integendeel, het betekent dat men onze handelingskracht versterkt en ons nog bewuster maakt van ons werk. Soldaten die volledig bewust van de zaak strijden, zijn de beste krijgers. Het fascisme neemt voor zichzelf het tweevoudige devies van Mazzini over: Gedachte en Actie.

(Brief aan Michele Bianchi, geschreven op 27 augustus 1921, voor de opening van de School voor Fascistische Cultuur en Propaganda in Milaan, in *Messaggi e Proclami*, Milaan, Libreria d'Italia, 1929, p. 39.)

Fascisten moeten met elkaar in contact worden gebracht; hun activiteit moet een activiteit van leer zijn, een activiteit van de geest en van de gedachte. Waren onze tegenstanders bij onze bijeenkomst aanwezig geweest, dan zouden zij ervan overtuigd zijn geraakt dat het fascisme niet alleen actie is, maar ook gedachte.

(Rede voor de Nationale Raad van de Fascistische Partij, 8 augustus 1924, in *La Nuova Politica dell'Italia*, Milaan, Alpes, 1928, p. 267.)

(2) Vandaag houd ik staande dat het fascisme als idee, als leer, als verwezenlijking universeel is; het is Italiaans in zijn bijzondere instellingen, maar het is universeel in de geest, en het kan niet anders. De geest

is universeel door zijn aard. Daarom kan men een fascistisch Europa voorzien. Europa, die inspiratie voor haar instellingen put uit de leer en de praktijk van het fascisme; Europa, met andere woorden, die een fascistische wending geeft aan de oplossing van de problemen die de moderne staat, de staat van de twintigste eeuw – die zeer verschillend is van de staten die bestonden vóór 1789 en de staten die onmiddellijk daarna ontstonden – kwellen. Vandaag vervult het fascisme universele behoeften; het fascisme lost het drievoudige probleem op van de verhoudingen tussen staat en individu, tussen staat en verenigingen, tussen verenigingen en georganiseerde verenigingen.

(Boodschap voor het jaar, 27 oktober 1930, in *Discorsi del 1930*, Milaan, Alpes, 1931, p. 211.)

2. Vergeistelijkte opvatting (3) Dit politieke proces gaat gepaard met een filosofisch proces. Als het waar is dat de materie één eeuw lang op de altaren heeft gestaan, dan is het vandaag de geest die haar plaats inneemt. Alle uitingen die kenmerkend zijn voor de democratische geest worden derhalve afgewezen: gemakzucht, improvisatie, het ontbreken van een persoonlijk verantwoordelijkheidsgevoel, de verheerlijking van aantallen en van die mysterieuze godheid die “Het Volk” wordt genoemd. Alle scheppingen van de geest, te beginnen met de religieuze, komen op de voorgrond, en niemand durft nog de houding van antiklerikalisme vol te houden die gedurende enkele decennia favoriet was bij de democratie in de westerse wereld. Wanneer wij zeggen dat God terugkeert, bedoelen wij dat geestelijke waarden terugkeren.

(Da che parte va il mondo, in *Tempi della Rivoluzione Fascista*, Milaan, Alpes, 1930, p. 34.)

Er is een gebied dat meer is voorbehouden aan de overdenking van de hoogste doelen van het leven dan aan het onderzoek van die doelen. Bijgevolg begint de wetenschap bij de ervaring, maar breekt onvermijdelijk uit in filosofie en, naar mijn mening, kan alleen de filosofie de wetenschap verlichten en leiden tot het universele idee.

(Toespraak tot het Congres van Wetenschappen te Bologna, 31 oktober 1926, in *Discorsi del 1926*, Milaan, Alpes, 1927, p. 268.)

Om de fascistische beweging te begrijpen moet men allereerst het onderliggende geestelijke verschijnsel in al zijn omvang en diepte waarderen. De uitingen van de beweging zijn van een krachtige en beslissende aard geweest, maar men moet verder gaan. In feite is het Italiaanse fascisme niet alleen een politieke opstand geweest tegen zwakke en onbekwame regeringen die de autoriteit van de staat hadden laten vervallen en de vooruitgang van het land dreigden tegen te houden, maar ook een geestelijke opstand tegen oude ideeën die de heilige beginselen van godsdienst, geloof en vaderland hadden gecorrumpeerd. Het fascisme is derhalve een opstand van het volk geweest.

(Boodschap aan het Britse volk, 5 januari 1924, in *Messaggi e Proclami*, Milaan, Libreria d’Italia, 1929, p. 107.)

3 Positieve opvatting van het leven als strijd (4) De strijd ligt aan de oorsprong van alle dingen, want het leven is vol tegenstellingen: er is liefde en haat, blank en zwart, dag en nacht, goed en kwaad; en zolang deze tegenstellingen geen evenwicht bereiken, blijft de strijd noodlottig aan de wortel van de menselijke natuur. Toch is het goed dat het zo is. Vandaag kunnen wij ons overgeven aan oorlogen, economische gevechten, conflicten van ideeën, maar als er een dag zou komen waarop de strijd ophield te bestaan, zou die dag getekend zijn door melancholie; het zou een dag van ondergang zijn, de dag van het einde. Maar die dag zal niet komen, omdat de

geschiedenis steeds nieuwe horizonten onthult. Door te proberen kalmte, vrede en rust te herstellen, zou men vechten tegen de neigingen van de huidige periode van dynamiek. Men moet voorbereid zijn op andere gevechten en op andere verrassingen. Vrede zal alleen komen wanneer de mensen zich overgeven aan een christelijke droom van universele broederschap, wanneer zij handen kunnen reiken over de oceaan en over de bergen. Persoonlijk geloof ik niet erg in deze idealen, maar ik sluit ze niet uit, want ik sluit niets uit.

(Toespraak in het Politeama Rossetti, Triëst, 20 september 1920; in *Discorsi Politici*, Milaan, Stab. Tipografico del «Popolo d'Italia», 1921, p. 107.)

(5) Voor mij bestaat de eer van naties in de bijdrage die zij ieder afzonderlijk hebben geleverd aan de menselijke beschaving.

(E. Ludwig, *Talks with Mussolini*, Londen, Allen and Unwin, 1932, p. 199.)

4. Ethische opvatting Ik noemde de organisatie Fasci Italiani di Combattimento. Deze harde, metalen naam bevatte het gehele programma van het fascisme zoals ik het droomde. Kameraden, dit is nog steeds ons programma: strijd. Het leven voor de fascist is een voortdurende, onophoudelijke strijd, die wij met gemak aanvaarden, met grote moed, met de nodige onverschrokkenheid.

(Op de zevende verjaardag van de oprichting van de Fasci, 23 maart 1926, in *Discorsi del 1926*, Milaan, Alpes, 1927, p. 98.)

U raakt de kern van de fascistische filosofie. Toen onlangs een Finse filosoof mij vroeg de betekenis van het fascisme in één zin uit te leggen, schreef ik in het Duits: "Wij zijn tegen het 'makkelijke leven'."

(E. Ludwig, *Talks with Mussolini*, Londen, Allen and Unwin, 1932, p. 190.)

5. Religieuze opvatting (7) Als het fascisme geen geloof zou zijn, hoe zou het zijn volgelingen dan moed en stoïcisme kunnen schenken? Alleen een geloof dat tot de hoogte van een godsdienst is gestegen, kan zulke woorden inspireren als die welke over de nu helaas levenloze lippen van Federico Florio kwamen.

(*Legami di Sangue*, in *Diuturna*, Milaan, Alpes, 1930, p. 256.)

6. Historische en realistische opvatting (8) Traditie is zeker een van de grootste geestelijke krachten van een volk, voor zover zij een opeenvolgende en constante schepping is van hun ziel.

(*Breve Preludio*, in *Tempi della Rivoluzione Fascista*, Milaan, Alpes, 1930, p. 13.)

(9) Ons temperament leidt ons ertoe de concrete kant van problemen te waarderen, eerder dan hun ideologische of mystieke verheffing. Daarom herwinnen wij gemakkelijk ons evenwicht.

(*Aspetti del Dramma*, in *Diuturna*, Milaan, Alpes, 1930, p. 86.)

Onze strijd is een ondankbare, maar het is een mooie strijd omdat hij ons dwingt alleen op onze eigen krachten te rekenen. Geopenbaarde waarheden hebben wij aan flarden gescheurd, dogma's hebben wij bespuwd, wij hebben alle theorieën van het paradijs verworpen, wij hebben charlatans ontmaskerd – blanke, rode, zwarte charlatans die wonderbaarlijke geneesmiddelen op de markt brachten om de

mensheid "geluk" te schenken. Wij geloven niet in programma's, in plannen, in heiligen of apostelen, bovenal geloven wij niet in geluk, in verlossing, in het Beloofde Land.

(*Diuturna*, Milaan, Alpes, 1930, p. 223.)

Wij geloven niet in één enkele oplossing, hetzij economisch, politiek of moreel, een lineaire oplossing van de problemen van het leven, omdat het leven, ondanks al de illustere zangers uit alle sacristieën, niet lineair is en nooit kan worden teruggebracht tot een segment dat is getrokken door oerbehoeften.

(*Navigare necesse*, in *Diuturna*, Milaan, Alpes, 1930, p. 233.)

(10) Wij zijn geen onbeweeglijke mummies met gezichten die eeuwig naar dezelfde horizon zijn gericht, en wij willen ons evenmin opsluiten binnen de nauwe heggen van subversieve bigotterie, waar formules als gebeden van een belijdende godsdienst mechanisch worden gepreveld. Wij zijn mensen, levende mensen, die willen bijdragen, hoe bescheiden ook, aan de schepping van de geschiedenis.

(*Audacia*, in *Diuturna*, Milaan, Alpes, 1930, p. …)

Wij handhaven morele en traditionele waarden die het socialisme verwaarloost of veracht; maar bovenal heeft het fascisme een afschuw van alles wat een willekeurige hypotheek op de mysterieuze toekomst impliceert.

(*Dopo due anni*, in *Diuturna*, Milaan, Alpes, 1930, p. 242.)

Ondanks de theorieën van behoud en vernieuwing, van traditie en vooruitgang die door rechts en links worden uiteengezet, klampen wij ons niet wanhopig vast aan het verleden als aan een laatste reddingsplank: toch stormen wij evenmin halsoverkop de verleidelijke nevelen van de toekomst in.

(*Breve preludio*, in *Diuturna*, Milaan, Alpes, 1930, p. 14.)

"Ontkenning, eeuwige onbeweeglijkheid, betekent verdoemenis. Ik ben helemaal voor beweging. Ik ben iemand die voorwaarts marcheert."

(E. Ludwig, *Talks with Mussolini*, Londen, Allen and Unwin, 1932, p. 203.)

7. Het individu en de vrijheid (11) Wij waren de eersten die, tegenover het demo-liberale individualisme, stelden dat het individu slechts bestaat voor zover het binnen de staat is en onderworpen is aan de eisen van de staat, en dat, naarmate de beschaving steeds ingewikkelder aspecten aanneemt, de individuele vrijheid steeds meer wordt beperkt.

(Toespraak voor de Generale Stafconferentie van het Fascisme, in *Discorsi del 1929*, Milaan, Alpes, 1930, p. 280.)

Het besef van de staat groeit in het bewustzijn van de Italianen, omdat zij voelen dat alleen de staat de onmisbare waarborg is van hun eenheid en onafhankelijkheid; dat alleen de staat de continuïteit in de toekomst van hun geslacht en hun geschiedenis vertegenwoordigt.

(Boodschap op de zevende verjaardag, 25 oktober 1929, *Discorsi del 1929*, Milaan, Alpes, 1930, p. 300.)

Als wij in de afgelopen acht jaar zulke verbazingwekkende vooruitgang hebben geboekt, mag u wel veronderstellen en voorzien dat de opwaartse trend van Italië, van dit Italië dat wij zo machtig en zo vol

vitale kracht voelen, in de komende vijftig of tachtig jaar werkelijk grandioos zal zijn. Dat zal zij vooral zijn als de eendracht onder de burgers standhoudt, als de staat de enige scheidsrechter blijft in politieke en sociale conflicten, als alles binnen de staat blijft en niets buiten de staat, omdat het onmogelijk is zich een individu voor te stellen dat buiten de staat bestaat, tenzij hij een wilde is wiens huis in de eenzaamheid van de zandwoestijn staat.

(Rede voor de Senaat, 12 mei 1928, in *Discorsi del 1928*, Milaan, Alpes, 1929, p. 109.)

Het fascisme heeft de staat zijn soevereine functies teruggegeven door zijn absolute ethische betekenis op te eisen, tegen het egoïsme van klassen en categorieën; aan de regering van de staat, die was gereduceerd tot een louter instrument van kiesassemblees, heeft het de waardigheid teruggegeven als vertegenwoordiger van de persoonlijkheid van de staat en zijn keizerlijke macht. Het heeft de staatsadministratie bevrijd van de last van facties en partijbelangen.

(Toespraak voor de Raad van State, 22 december 1928, in *Discorsi del 1928*, Milaan, Alpes, 1929, p. 328.)

(12) Laat niemand denken dat hij het morele karakter van het fascisme kan ontkennen. Want ik zou mij schamen om vanaf deze tribune te spreken als ik niet het gevoel had dat ik de morele en geestelijke machten van de staat vertegenwoordig. Wat zou de staat zijn als hij geen eigen geest en geen eigen moraal bezat, die kracht verlenen aan de wetten op grond waarvan de staat door zijn burgers wordt gehoorzaamd? De fascistische staat eist zijn ethische karakter op: hij is katholiek maar bovenal is hij fascistisch, in feite is hij uitsluitend en wezenlijk fascistisch. Het katholicisme voltooit het fascisme, en dat verklaren wij openlijk, maar laat niemand denken dat hij ons kan aftroeven onder de dekmantel van metafysica of filosofie.

(Toespraak voor de Kamer van Afgevaardigden, 13 mei 1929, in *Discorsi del 1929*, Milaan, Alpes, 1930, p. 182.)

Een staat die zich volledig bewust is van zijn missie en een volk vertegenwoordigt dat voorwaarts marcheert; een staat die noodzakelijkerwijs het volk ook in zijn lichamelijke aspect verandert. Om meer te zijn dan een louter administrateur moet de staat grote woorden spreken, grote ideeën ontvouwen en grote problemen voor dit volk stellen.

(*Discorsi del 1929*, Milaan, Alpes, 1930, p. 183.)

(13) Het begrip vrijheid is niet absoluut, omdat niets in het leven ooit absoluut is. Vrijheid is geen recht, het is een plicht. Het is geen geschenk, het is een verovering; het is geen gelijkheid, het is een voorrecht. Het begrip vrijheid verandert met het verstrijken van de tijd. Er is een vrijheid in tijden van vrede die niet de vrijheid is van tijden van oorlog. Er is een vrijheid in tijden van welvaart die niet mag worden toegestaan in tijden van armoede.

(Vijfde verjaardag van de oprichting van de Fasci di Combattimento, 24 maart 1924, in *La nuova politica dell'Italia*, deel III, Milaan, Alpes, 1925, p. 30.)

In onze staat wordt het individu de vrijheid niet ontnomen. Integendeel, hij heeft meer vrijheid dan een geïsoleerd mens, omdat de staat hem beschermt en hij deel uitmaakt van de staat. Een geïsoleerd mens is zonder verdediging.

(E. Ludwig, *Talks with Mussolini*, Londen, Allen and Unwin, 1932, p. 129.)

(14) Vandaag mogen wij de wereld vertellen over de schepping van de machtige, verenigde staat van Italië, die zich uitstrekt van de Alpen tot Sicilië; deze staat wordt uitgedrukt door een goed georganiseerde, gecentraliseerde, unitaristische democratie, waarin het volk zich op zijn gemak beweegt. Inderdaad, mijne heren, u laat het volk toe in de citadel van de staat en het volk zal hem verdedigen; als u het buiten sluit, zal het volk hem bestormen.

(Rede voor de Kamer van Afgevaardigden, 26 mei 1927, in *Discorsi del 1927*, Milaan, Alpes, 1928, p. 159.)

In het fascistische regime wordt de eenheid van de klassen, de politieke, sociale en morele eenheid van het Italiaanse volk verwezenlijkt binnen de staat, en alleen binnen de fascistische staat.

(Rede voor de Kamer van Afgevaardigden, 9 december 1928, in *Discorsi del 1928*, Milaan, Alpes, 1929, p. 333.)

8. Opvatting van een corporatieve staat (15) Wij hebben de verenigde staat van Italië geschapen – bedenk dat Italië sinds het Keizerrijk geen verenigde staat meer was. Hier wens ik plechtig onze leer van de staat te herbevestigen. Hier wens ik met niet minder kracht de formule te herbevestigen die ik in La Scala te Milaan heb uiteengezet: alles in de staat, niets tegen de staat, niets buiten de staat.

(Rede voor de Kamer van Afgevaardigden, 26 mei 1927, *Discorsi del 1927*, Milaan, Alpes, 1928, p. 157.)

(16) Met andere woorden, wij zijn een staat die alle krachten beheerst die in de natuur werkzaam zijn. Wij beheersen politieke krachten, wij beheersen morele krachten, wij beheersen economische krachten, daarom zijn wij een volwaardige corporatieve staat. Wij staan voor een nieuw beginsel in de wereld, wij staan voor een zuivere, categorische, definitieve antithese tot de wereld van de democratie, de plutocratie, de vrijmetselarij, tot de wereld die nog steeds vasthoudt aan de grondbeginselen die in 1789 zijn neergelegd.

(Rede voor de nieuwe Nationale Directie van de Partij, 7 april 1926, in *Discorsi del 1926*, Milaan, Alpes, 1927, p. 120.)

Het Ministerie van Corporaties is geen bureaucratisch orgaan, noch wenst het de functies van syndicale organisaties uit te oefenen die noodzakelijkerwijs onafhankelijk zijn, omdat zij ernaar streven de leden van de syndicaat te organiseren, te selecteren en te verbeteren. Het Ministerie van Corporaties is een instelling op grond waarvan, in het centrum en daarbuiten, de integrale corporatie een voldongen feit wordt, waarin evenwicht wordt bereikt tussen de belangen en krachten van de economische wereld. Zo'n evenwicht is alleen mogelijk binnen de sfeer van de staat, omdat alleen de staat de tegenstrijdige belangen van groepen en individuen overstijgt, met het oog op het coördineren ervan om hogere doelen te bereiken. De verwezenlijking van deze doelen wordt versneld door het feit dat alle economische organisaties, erkend, beschermd en gesteund door de corporatieve staat, binnen de baan van het fascisme bestaan; met andere woorden, zij aanvaarden de opvatting van het fascisme in theorie en in praktijk.

(Rede bij de opening van het Ministerie van Corporaties, 31 juli 1926, in *Discorsi del 1926*, Milaan, Alpes, 1927, p. 250.)

Wij hebben een corporatieve en fascistische staat gevormd, de staat van de nationale samenleving, een staat die de belangen van alle sociale klassen concentreert, beheerst, harmoniseert en matigt, en die

daardoor in gelijke mate wordt beschermd. Terwijl de arbeider tijdens de jaren van het demo-liberale regime met wantrouwen naar de staat keek, in feite buiten de staat stond en tegen de staat was, en de staat beschouwde als een vijand van elke dag en elk uur, is er vandaag geen enkele werkende Italiaan die geen plaats zoekt in zijn corporatie of federatie, die er niet naar verlangt een levend atoom te zijn van die grote, immense, levende organisatie die de nationale corporatieve staat van het fascisme is.

(Op de vierde verjaardag van de Mars op Rome, 28 oktober 1926, in *Discorsi del 1926*, Milaan, Alpes, 1927, p. 340.)

9. Democratie (17) De oorlog was revolutionair, in de zin dat hij met stromen bloed de eeuw van de democratie, de eeuw van het getal, de eeuw van meerderheden en van kwantiteiten, heeft weggevaagd.

(*Da che parte va il mondo*, in *Tempi della Rivoluzione Fascista*, Milaan, Alpes, 1930, p. 37.)

(18) Zie noot 13.

(19) Ras: het is een gevoel en geen werkelijkheid; 95 %, een gevoel.

(E. Ludwig, *Talks with Mussolini*, Londen, Allen and Unwin, 1932, p. 75.)

10. Opvatting van de staat (20) Een natie bestaat voor zover zij een volk is. Een volk komt omhoog voor zover het talrijk, hardwerkend en goed geregeld is. Macht is het resultaat van dit drievoudige beginsel.

(Toespraak voor de Algemene Vergadering van de Partij, 10 maart 1929, in *Discorsi del 1929*, Milaan, Alpes, 1930, p. 24.)

Het fascisme ontkent de staat niet; het fascisme stelt dat een burgerlijke samenleving, nationaal of keizerlijk, niet kan worden opgevat tenzij in de vorm van een staat.

(*Stato anti-Stato, Fascismo*, in *Tempi della Rivoluzione Fascista*, Milaan, Alpes, 1930, p. 94.)

Voor ons is de natie voornamelijk geest en niet alleen grondgebied. Er zijn staten die immense gebieden bezaten en toch geen spoor hebben nagelaten in de geschiedenis van de mensheid. Het is evenmin een kwestie van aantal, want in de geschiedenis zijn er kleine, microscopische staten geweest die onsterfelijke, onvergankelijke documenten hebben nagelaten op het gebied van kunst en filosofie. De grootheid van een natie is de samengestelde van al deze deugden en voorwaarden. Een natie is groot wanneer de kracht van de geest in werkelijkheid wordt omgezet.

(Rede te Napels, 24 oktober 1922, in *Discorsi della Rivoluzione*, Milaan, Alpes, 1928, p. 103.)

Wij wensen de natie te verenigen binnen de soevereine staat, die boven iedereen staat en zich tegen iedereen kan keren, omdat hij de morele continuïteit van de natie in de geschiedenis vertegenwoordigt. Zonder de staat is er geen natie. Er zijn dan slechts menselijke aggregaties die onderworpen zijn aan alle desintegraties die de geschiedenis hun kan toebrengen.

(Rede voor de Nationale Raad van de Fascistische Partij, 8 augustus 1924, in *La Nuova Politica dell'Italia*, deel III, Milaan, Alpes, 1928, p. 269.)

Dynamische werkelijkheid (21) Ik geloof dat als een volk wil leven, het een wil tot macht moet ontwikkelen, anders vegeteert het, leeft het ellendig en wordt het een prooi van een sterker volk bij wie deze wil tot macht in hogere mate is ontwikkeld.

(Rede voor de Senaat, 28 mei 1926.)

(22) Het is het fascisme dat het karakter van de Italianen heeft hervormd, door onzuiverheid uit onze zielen te verwijderen, ons te harden voor alle offers, en het ware aanzien van kracht en schoonheid terug te geven aan ons Italiaanse gelaat.

(Rede te Pisa, 25 mei 1926, in *Discorsi del 1926*, Milaan, Alpes, 1927, p. 193.)

Het is niet misplaatst om het intrinsieke karakter en de diepe betekenis van de Fascistische Heffing te illustreren. Het is niet louter een ceremonie, maar een zeer belangrijke fase in het stelsel van opvoeding en integrale voorbereiding van Italiaanse mannen, die de fascistische revolutie beschouwt als een van de fundamentele plichten van de staat: fundamenteel inderdaad, want als de staat deze plicht niet vervult of op enigerlei wijze toelaat dat zij ter discussie wordt gesteld, verliest de staat eenvoudigweg zijn bestaansrecht.

(Rede voor de Kamer van Afgevaardigden, 28 mei 1928, in *Discorsi del 1928*, Milaan, Alpes, 1929, p. 68.)

SI SI SI SI SI SI SI
SI SI SI SI SI SI SI